

Lausunto
29.9.2025
Dnro 001/81/2025

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen tiistaina 30.9.2025 klo 12.00

HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomen talouden elpyminen näkyy edelleen lähinnä ennusteissa

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2026 nojaa valtiovarainministeriön tuoreeseen talousennusteeseen, jonka mukaan Suomen talous kasvaa 1,0 prosenttia vuonna 2025 ja 1,4 prosenttia vuonna 2026. Julkisen talouden alijäämän ennustetaan supistuvan hieman ja olevan 3,6 prosenttia BKT:n arvoon suhteutettuna vuonna 2026. Julkisyhteisöjen velka nousee hidastuen ja velan BKT-suhteen arvioidaan olevan noin 88,5 prosenttia vuoden 2026 lopussa.

Valtiovarainministeriön riippumaton näkemys edustaa vuoden 2026 talouskehityksen osalta viimeisimpien ennusteiden valtavirtaa. Suomen talouskasvu vauhdittuu ennusteen mukaan melko maltillisesti. Vaatimattoman kasvun oloissa vie aikansa ennen kuin työllisyyden heikkeneminen ja työttömyyden nousu pysähtyvät. Niinpä työttömyysaste ei ehdi alentua kovin paljon ja on ensi vuonna keskimäärin 9 prosenttia.

Myös vuosi sitten talousennusteet povasivat Suomen talouden elpymistä ja työllisyyden nurkan takana odottavaa piristymistä. Sitä ei kuitenkaan tullut. Tämä johtuu toki paljolti epävarmuudesta, joka kansainväliseen liiketoimintaan tuli Yhdysvaltojen uuden ja takapajuksen kauppapolitiikan myötä. Siitä huolimatta on pakko kysyä, mikä on nyt toisin? Miten perustelemme itsellemme sitä, että jälleen syksyllä odotamme talouden elpyvän tulevana vuonna?

Suomen taloudesta löytyy kieltämättä seikkoja, jotka tukevat odotuksia elpymisestä. Tulleja koskeva epävarmuus on ainakin toistaiseksi väistynyt. Sen ohella kohentuneet euroalueen näkymät enteilevät valoisampia aikoja Suomen viennille. Teollisuuden uudet tilaukset ovat jo piristyneet.

Kotimaisen kysynnän ja erityisesti yksityisen kysynnän heikkous on kuitenkin keskeinen ongelma. Yksityisten investointien toipuminen jyrkästä pudotuksestaan on toistaiseksi haurasta ja epävarmalla pohjalla. Yksityinen kulutus on supistunut. Edellytyksiä

kulutuksen piristymiselle toki on. Reaalipalkat nousevat, kun nimellispalkat kohoavat enemmän kuin hintataso. Korkotason aleneminen helpottaa velkaisten kotitalouksien taloudenpitoa. Vuodelle 2026 kaavaillut ansiotuloverojen kevennykset kasvattavat ostovoimaa ainakin osalla kotitalouksista. Lisäksi kotitaloussektorin säästäminen (eli se osa käytettävissä olevista tuloista, joka ei mene kulutukseen) on kasvanut epätavallisen suureksi. Osa kasvaneesta säästämisestä, joka lienee hyvin epätasaisesti jakautunut, voisi mennä kulutukseen.

Yksityisen kulutuksen piristymistä viivästyttää työllisyyden heikkeneminen ja työttömyyden kohoaminen paljon odotettua suuremmaksi. Työttömyys koskettaa suurta joukkoa kotitalouksia, ei vain työtöntä itseään, vaan myös hänen perhettään. Koko kotitalous tinkii menoistaan, jos yksikin sen jäsen on työtön. Kuluttajien luottamus on heikkoa ja sille on vankat perustelut.

Työmarkkinoiden suurin ongelma on tällä hetkellä avoimien työpaikkojen puute. Työttömille ei ole tarjolla työllistymisen mahdollisuuksia. Nimenomaan työttömyysjaksojen pitkittyminen pitää työttömien määrän kasvussa. Uusia työttömyysjaksoja sen sijaan alkaa Akava Worksin tuoreen työttömyyskatsauksen mukaan selvästi aiempaa vähemmän muilla kuin korkeakoulutetuilla. Sillä perusteella työttömyys voisi kääntyä nopeastikin laskuun, jos työtä vain olisi tarjolla.

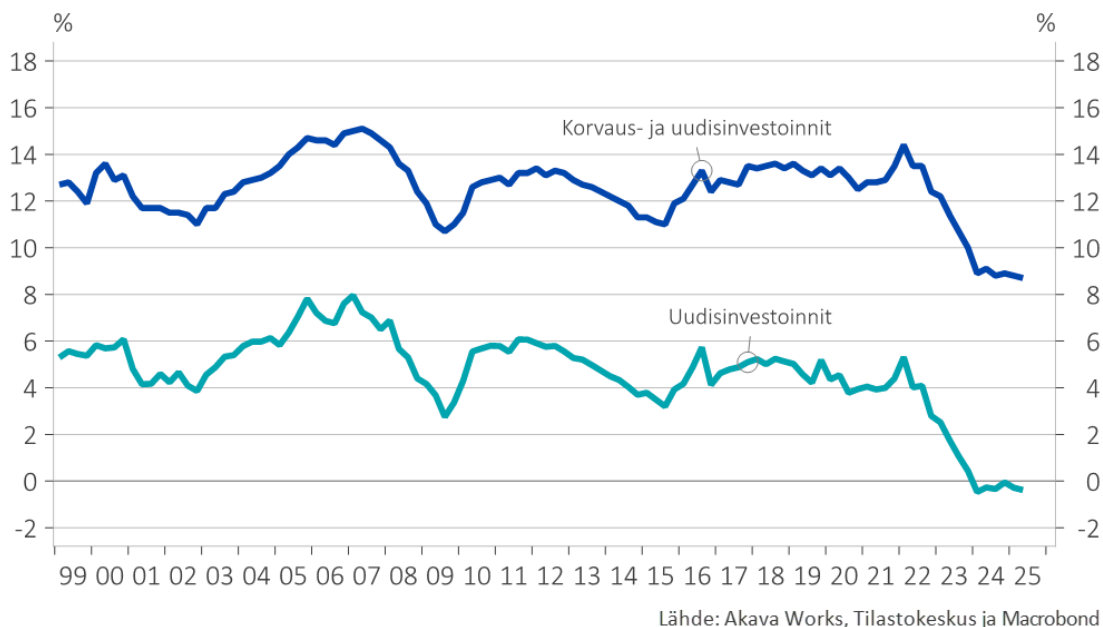
Työpaikkojen syntymisen osalta katseet pitää kohdistaa yrityksiin. Vuonna 2027 toteutuvan yhteisöveron alennuksen pitäisi alentaa investointien tuottovaatimusta, lisätä halukkuutta investointeihin ja luoda uusia työpaikkoja. Tietävästi vireillä on paljon esimerkiksi vihreitä investointihankkeita. Ne pitäisi saada käyntiin. Leipäteksti sisennettynä

Kotitalouksien haluttomuus investoida ja kuluttaa on merkittävä talouskehityksen riski

Kotitalouksien ennätyksellisen suureksi kasvanut säästäminen näkyy toisellakin tavalla. Kotitaloussektori on muuttunut nettoluotonantajaksi, mikä on poikkeuksellista. Näin on lyhytaikaisesti käynyt aiemminkin kriisien aikana, mutta ei kertaakaan tällä vuosituonnilla näin voimakkaasti ja pitkäaikaisesti. Normaalisti kotitaloussektori on nettoluotonottaja, koska sen oma vuotuinen säästäminen ei riitä rahoittamaan investointeja, jotka ovat pääasiassa asuntojen uudistuotantoa.

Oheinen kuvio näyttää, että kotitalouksien investointiaste (eli investointien osuus käytettävissä olevista tuloista) on pudonnut 9 prosentin paikkeille aiemmasta noin 12–14 prosentista. Kuvio näyttää myös, että uusien investointien osalta tämä aste on pudonnut nollaan aiemmasta noin 4–6 prosentista. Tässä on kyse siitä, että kotitaloudet lopettivat kokonaan uusien asuntojen ostamisen vuoden 2023 lopulla. Juuri sen vuoksi asuntotuotanto on romahtanut, eikä ole vielä alkanut elpyä.

Kotitaloudet (S14), Investointiaste, kausipuhd.

Kotitalouksien taloudenpito on varovaista syistä, jotka ovat hyvin perusteltuja. Talouden elpymistä ennakoivien ennusteiden kannalta tilanne on huono. Ennusteet eivät toteudu ja talous ei lähde nousuun, ainakaan kovin kummoiseen, mikäli kotitaloudet eivät ala ostaa uusia asuntoja ja lisää omaa kulutustaan.

Tärkeä kysymys on, tarjoaako valtion budjetti vuodelle 2026 riittävästi aineksia vakuuttamaan kotitaloudet siitä, että nyt on oikea aika hankkia uudisasunto ja vähentää säästämistä? Akavan näkemys on, että kotitalouksien kolhiintuneen tulevaisuudenuskon korjaamiseksi tarvitaan enemmän toimia kuin mitä budjetti nyt tarjoaa.

Talouspoliittisten toimien arviointia valikoidusti

1. Syksyn budjettiriihen edellä puhuttiin tarpeesta sopeuttaa julkista taloutta lisää jopa miljardin euron verran. Akava kiittää sitä, että vuoteen 2026 kohdistuva julkisten menojen leikkaus on melko maltillinen, runsaat 200 miljoonaa euroa. Talouden suhdannevaiheen kannalta oli järkevää, että suurempi osa sopeutuksesta päätettiin ajoittaa vuoteen 2027.
2. Vaikka korkeimpia rajaveroasteita alennetaan, monien palkansaajien ansiotuloverotus muuttuu hyvin vähän, koska samalla karsitaan verovähennyksiä. Akavan mielestä tämä ei nykyisessä taloustilanteessa pönkitä kotitalouksien tulevaisuuden uskoa riittävästi, jotta ne uskaltaisivat lisätä kulutusmenojaan ja investointejaan. Vaarana on, että talouden elpyminen jää jälleen haaveeksi. Tarvitaan enemmän. Akava ehdottaa kotitalousvähennyksen ehtojen palauttamista. Siitä aiheutuu valtiolle kustannuksia vain, jos kotitaloudet ostavat palveluita ja työllistävät.

3. Akava kiittää ansiotuloverotuksen korkeimman rajaveroasteen alentamista 52 prosenttiin. Korkeat marginaaliveroasteet ja ansiotuloverotuksen kireä progressio ovat pitkään olleet Suomen verojärjestelmän suurin ongelma. Marginaaliveroasteita alentamalla ja progressiota loiventamalla parannetaan kannustimia tehdä työtä, yrittää, opiskella, hankkia lisäpätevyyttä ja pyrkiä työuralla eteenpäin. Samoin paranevat yritysten mahdollisuudet rakentaa kannustavia palkkausjärjestelmiä.
4. Ansiotuloveroperusteisiin tehdään noin 3,6 prosentin indeksitarkistus. Akavan mielestä ansiotuloveroperusteisiin pitää lähtökohtaisesti aina tehdä indeksitarkistus, kaikilla tulotasoilla, joko keskimääräisen ansiotason nousun tai kuluttajahintojen nousun perusteella, riippuen siitä, kumpi on suurempi. Velvollisuus tehdä indeksitarkistus pitäisi kirjata lakiin. Ilman indeksitarkistusta verotus kiristyy ennakoimattomasti tavanomaisen ansiotason nousun tai epätavallisen hintojen nousun myötä. Veroasteikon remontin vuoksi on ymmärrettävää, että indeksitarkistus jätetään nyt kertaluontoisesti tekemättä niillä tulotasoilla, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu.
5. Akava vastustaa palkansaajajärjestöjen jäsenmaksun verovähennysoikeuden poistamista. Jäsenmaksut ovat luonteeltaan tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuvia menoja. Vähennysoikeuden poistaminen on verosanktio, jollaisia Suomen henkilöverotus ei tunne.
6. Akava vastustaa kaavamaisen työhuonevähennyksen poistoa. Nykyinen vähennys toimii hyvin. Se on yksinkertainen ja hallinnollisesti kevyt, kun kustannuksia ei tarvitse eritellä. Kustannuksia kuitenkin syntyy. Monilla työpaikoilla ainakin osittaisesta etätyöstä on tullut pysyvä osa työkulutturia, jonka myötä työtiloja on karsittu. Kaikki työntekijät eivät välttämättä enää mahdu yhtä aikaa yhteisiin tiloihin töitään tekemään.
7. Akava vastustaa työsuhdepolkupyöräedun poistamista. Viiden vuoden siirtymäaika on kuitenkin iso parannus verrattuna alkuperäiseen esitykseen, josta se puuttui. Työsuhdepolkupyörien veroetu otettiin käyttöön vuoden 2021 alussa, joten sen pikainen poistaminen on esimerkki tempoilevasta veropolitiikasta, jollaista pitäisi välttää.
8. Akava kiittää päätöstä valmistella helpotuksia opiskeluun työttömyysturvalla siten että mahdollistetaan yli 25-vuotiaille työttömille nykyistä laajemmin opintoja avoimessa yliopistossa ja avoimessa ammattikorkeakoulussa.
9. Akava kiittää sitä, että tavoite TKI-investointien kasvattamisesta 4 prosenttiin BKT:n arvosta pysyy ja vuotuinen julkisen rahoituksen tarve arvioidaan talouskehityksen perusteella. Akava kehottaa varmistamaan, että TKI-toimintaan on saatavilla riittävästi koulutettua työvoimaa.

Lausunto
29.9.2025
Dnro 001/81/2025

10. Osana sopeutustoimia leikattiin jonkin verran myös yritystukia. Jatkossa tavoitteena pitää olla yritystukijärjestelmän kokonaisuudistus. Yritystukien pitää kannustaa yrityksiä uudistumaan, panostamaan vihreään puhtaaseen siirtymään ja parantamaan tuottavuuttaan.

Akava ry:n puolesta

Pasi Sorjonen
pääekonomisti

Akava ry
www.akava.fi
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
y-tunnus (0200918-0)